Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 МАЙН 13
Хабарай нүүл (луу) нарын 27
ВТОРНИК
Гарагай 3
№ 90 (18704)
газетын сэн: захилай — 50 мүн., Хэлсээтэ сэн

Редакторай булан

ЭРДЭНИ ЗЭНДЭМЭНИ ГЭНЭБДИ...

2

...ад арадай ажаһуудалда хэдэн тон ...үйлэ хэрэгүүд болохоёо байна. ...үүн манай республикын бин ...оор 70 жэлэй ой ааб даа. Тэ... нэгэ бага урда Эрхүүгэй облас... түлэб Усть-Ордагай автономи... то буряад литература болон ...ан үдэрнүүд эхилхэнь. Гадна ...радай элитэ мэдээжэ хоёр хүбүү... ...ран зураараа Ц. Сампиловай 100, ...жолыо Ч. Цыдендамбаевай 75 ...ойн һайндэрнүүд республика ...болон түрэһэн нютагуудтань ...р үнгэргэдэхэ юм.

...н түрэл арадтаа үнэн сэхээр ...эн, ноюун ухаан бодолойнь бая... ...ритой нэмэри оруулһан, тон ехэ ...үүлһэн хүбүүдэйнгээ мүнхэ ду... ...тухай мартангүй, тон һайн һай... ...үнгэргэхэ байһамнай дамжаггүй ...даа. Юуб гэхэдэ, энэ маанадай, ...мнай нангин хэрэг юм ха.

...нээ гадна үшөө нэгэ тон шухала ...рэг бидэнэрые хүлеэжэ байна. ...даа Гэсэр үльгэрэй 1000 жэлэй ...ориоулагдаһан Шэтын областьдо ...Агыл автономито округто үнгэр... ...һайндэр буряад арадай соёлой ...далда онсо удха шанартай байха ...жэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, хүр... ...стьдо округһоо гадуур ажаһуу... ...раад утсаатан одоол бултантай ...бүгэдэ бүряадай удха шанартай ...рэ хабаадалсахань бшуу. Тин... ...ашадаа Улаан-Удэ хотодо һайн... ...болоходонь, одоол олон зон суг... ...байхан байха байһаниинь эли гүб

...он болотор үшөө 2 жэл тухай ...на. Тиимэхээ Гэсэрэй тугай саа... ...хубн залан тухэй нэн түрүүн бо... ...рахэ хэрэгтэй байна гээшэ ха. ...нигэжэ хэлэнэбши гэхэдэ, энэ ...нүдэ, удха гэшэнь үдэр ерахэ ...рана гэжэ һанахаар. Тиимэһээ ...үрэнэй тугай хажууда энэ туг ...манай арадай зүрхэ сэдьхэлдэ ...р, ноюун ухаан бодолойнь һүлдэ ...болохо ёнотой, боложошье байна ...? Энээнһээл уламжалан, ерээдүй ...тон нарин нигтаар, түрэн түрын ...гээр бодожо үзэхэ хэрэгтэй.

...аа шүүхираатай камнаинингаа ...дань, тэрэ туг тухайгаа мартаад, ..., хазнаб даа хаяд байха болоо ...ай, ноюн болохо гээшэб? Одоол ...р байха бэшэ гү? Теэд тэрэ туг ...Улаан-Удэ асарагдаад, хаана ...хаб? Верховно Совет соо гү, али ...үүдэй Совет соо табижа боло... Бүгэдэ бүряадуулай үндэнэн соё... ...лэй байшан соо гү? Эндэ ноюун ...хэрэгүй, ямаршье удха, һүлдэ ...мэн шэнгээр харагдахагүй юм ...Тиимэл баймаар.

...тугаринь Гэсэрнай Түб Азиин ...радуудай баялиг байхадань, оч... ...ноюмэн хэрэгтэй гээшэ ха. Жэ... ...дэ, Гэсэрэй байшан, гэр гү, али ...Эндэ Гэсэртэ хабаатай бухы ...эндэ өөрын һуриитэй байха һэн. ...дэ дурасхаал эндэ одоол ёно... ...рхэлэгдэхэ байгаа. Гадна манай ...эрэ урдын түүхэ энэ байшан ...музей соо тон үргэнөөр харуул... ...боложо олдохо байгаа бэшэ гү ...ааар.

...ноодые монгол утсаата арадууд... ...нэгэ һүлдэ тэмдэгээ бунхан соо ...шутэдэг, нангинаар сахидаг ...ай. Онсолходо, Үбэр-Монголдо ...хаанай бунхан Ордосто табиг... ...Одоол аймшаттай гоё, һүрөө... ...барилга юм. Тэрэл зуура һүгэ... ...арадайнгаа түүхэ хүндэлһэн мэ... ...лосоо түрүүлнэ. Лагаашье һаа, ...хаанай нагасанарынь хори буряа... ...байһан бшуу. Харин Халха-Монгол... ...гнис хаанай бунхан баһал баригдаг... ...ийнхай.

...л нэгэ нимэрхүү юумэн манай Бу... ...ороондо дутана хаш. Тиимэһээ Гэ... ...хабаатай байшан гү, али музей ...нээд, тэндэ арадайнгаа бусад баа... ...дые сахидаг байгаа һаамнай. Яа... Шоно бэатарһаа, Бабжа Барас ...ааа эхилээд, Эсэгэ ороноо хам... ...ни Агуусхэ дайнда баатар габьяа ...аһан хүбүүдэймнай дурасхаал ба... ...нхэлэгдэхэ байгаа бшуу.

...нэгэ нимэһээ үндэр, нангин удха ...рай туг бши болгоод, нэгэ бага ...нөөр хандана гүбди гэжэ һанаа... ...байна. Юундэ нитээрээ энээн тухай ...ибши гэхэдэ, нүгэл хэжэрхинэ ...бди гээд лэ һанаглаха юм. ...ы ехэ юумэн багахан юумэнһээ эхи абадаг гээд мэдээжэ. Тиимэһээл үшөө хоёр шахуу жэл бши гээд дурдана гээшэ хаб.

Үшөө нэгэ һанаа зобоохон асуудал хадаа мүнөө хэдэн дахин үнгэргэгдэһэн Гэсэрэй һайндэрнүүдэй хуби заяан мүн. 1995 он болотор һанаагаа зобохо юумэн үгы. Зүгөөр саашаа юун болохоб? Ингээд лэ дүүрэхэ гү? Али ямар нэгэ гуримаар ходо үнгэргэдэдэг болохо гү? Хэн энээндэ харюу үгэхэб? Мүнөөнһөө харюу олоогүй һаа, хэзээ олохо гээшэбибди? Юундэ энээн тухай бодожо үзэнэгүйбибди?

Олон зоной суглараад, ямар нэгэ һайндэр үнгэргэһэн газарта юуи үлэдэг бэ — тиимэ зураг юундэньеб урдамнай айхабтар тодоор үзэгдэхэ юмэл. Саарһанай таһархайнууд, хоохон шэлүүд, ондоо элдэб хог шорой... Гэсэрэймнай һайндэрһөө нимэ юумэн үлэхэеэ байнагүй аабза?

Мүнөө үнгэржэ байдагтаал адлаар үнгэргэдэг зандаа байха гүбди? Али буряад нютагуудһаа түлөөлэгшэд Улаан-Удэдөө сугларжа, һайндэрлэдэг байха юм гү? Али нютаг нютагтаа болзор гаргаад үнгэргэдэг болохо гүбди? Эндэ баһал тон һайнаар бодожо үзэхэ болохобди.

Һайндэрнүүд олон болохонь бү гэлсэе. Манай арадта ороёдоол гурбан һайндэр бши болохо бшуу. Сурхарбаан, Сагаалган, Гэсэрэй,.. Гадна нютаг нютагуудта обоо тахилган, тайлган болодог ааб даа. Ондоо һайндэрнүүд балай үгы бэшэ гү?

Эндэ Гэсэрэй һайндэр үнгэргэхэ талаар эмхидхэлэй комитет тон наринаар бодожо үзөөд, правительствада, Верховно Соведтэ тодорхой дурадхал оруулна зэргэтэй болоно гээшэ. Тихэдээ эндэ табигдаһан бухы асуудалнууд хамта дээрээ шидхэгдэхэ ёнотой юм ааб даа.

Саашань хэлэхэдэ, Гэсэр тухай мэдээнүүдые арад зоноогоо дунда тарахха талаар залан шууд, саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулхаар болоо. Тихэдээ тусхай программа зохёожо, ганса «Гэсэртэй» бэшэ, мүн бусад буряад үльгэрнүүдтэй танилсуулха хэрэгтэй. «Алтамжа мэргэн», «Харалтуур хаан», «Сэсэн Сэнгэ», «Убгэн Жабжээнэй». «Суутайн Сагаан хулагшан» болоод бусад олон үльгэрнүүд соо манай угсаатанда онсо хэрэгтэй мэдээнүүд, заабаринууд олон ха юм.

Эндэ эгээл бага һаһанһаань эхилхэ шухала. Саад абаха болоо һаа, Н. Г. Дамдиновай богонёор хөөрэһэн «Гэсэр» бши бшуу. Тэрэ эгээл таарахха гэжэ һанахаар. Тингээд һургуулинь программанууд соо бүри бодомжотойгоор арадай аман зохёолнуудые оруулха тон шухала байһан эли зааб даа.

Тингээд эхни болгон, Гэсэрэй хүшөө аэропортын газаадахи талмай дээрэ табиха шухала байһан тухай ходо хэлсэдэгбди. Энэ асуудал мүнөө баһал гүрэн түрын зиндаада шидхэгдээгүй һаа, бутэхэгүйл байха даа. Энэ арсашагүй.

Мүнөө хоёр газарта Гэсэрэй сэргэнүүд табигданхай. Тэдээн тухай гансата мартаха болоо һаамнай, таарамжагүйл байха бэшэ гү? Энээн тухай баһал мартаагүй һаамнай, айхабтар зохид байха һэн гэжэ һанахаар.

Бухы арадтамнай хабаатай олон ёно заншалнууд эрьсшэгүйгөөр мартагдаһан байжа болохо. Тиимэһээ шэнэ ёно заншалнуудые бши болгоходоо, тэдэнээ сагай ошохо бүрнь шэнэ, бүри баяжуулхаар дүүргэл гэжэ уряалха байнабди. Тингэхын тулада нэгэ хэрэг эхилээд, тэрэнээ хахад харгыдаа бү хаяя, үсэд нэтэрүүгээр улам саашаа дабшадаг, хэрэгээ үргэлжэлүүлдэг, эсэстэнь заабол хүргэдэг байял даа!

Шууяа шуухираатай, гоё һайхан үгэ хэлэлгэтэй һайндэрнүүд заабол үнгэрдэг гээд дахинаа нануулая. Зүгөөр зариманинь нэгэл дахин үнгэргэгдэхэдөө оорынгөө зорилгодо хүрэдэг, үүрцеэ дүүргэдэг. Энэ ушарта юун арсалдаан байха һэм даа?

Теэд Гэсэрэй һайндэр нимэ бэшэ. Тэрэ манай арадһаа таһаршагүй-ехэ удха шанартай, үрэжэлтэй һайхан нүлөөтэй. Тиимэһээл эдэ тэмдэглэлнүүд бэшэгдэбэ гээшэ.

Гансашье буряад угсаатанай бэшэ, мүн Түб Азиин бүхы арадуудай эрдэни зэндэмэни гээд «Гэсэр» туужамнай алдаршана. Тиимэһээ энээндэнь хүрэмөөр тэрээндээ хандаял даа. Гэсэрэйнгээ 1000 жэлэй ойе ээлжээтэ кампаниин бү болгоё!

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Хабарай тарилга-93

ШАДАЖА ХҮТЭЛБЭРИЛҺЭНЭЙ АШААР

Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хубилган шэнэдхэлгын шууяан соо таряашадай ажахынуудай эблэл, нэгэдэл, хамтарал, бүлгэм, кооператив боложо хубилагдаагүй, урданайнгаа түхэл яизаар худэлхөөр үлөөгдэнэн байгаа. Зүгөөр Барханай колхознигууд ажахы доторой гуримыень тад ондоо болгон хубилгажа шадаа. Эдэнэр ажахынгаа гол баялиг болохо газар ушаяа, тарялан, сабшалангаа, бэлшэриеэ өөнэдынгөө дунда хубаарилангүй, нинтынгээ зөөрине тэрэ зандань үлөөнэн байгаа бшуу.

Энэ колхозодо мүнөө бүхыдөө 9349 гектар тарялан тоологдодог юм. Тэрэнэй тэн хахадые гэхэ гү, али 4500 гектарые ороёного болон ороёного-бобово ургамалнууд зэлнэ. 2500 гектарынь наар болодог. Бэшэ талмай дээрэнь тэжээлэй ургамалнууд таригдадаг байна. Нимэ севооборот хэрэглэнэнэй ашаар түс ажахын таряашад, механизаторнууд һүүлэй жэлнүүдтэ нинтынгээ адууһа малда яһала элбэг хүрэхөөр үбнэ тэжээл бэлэдхэжэ үгэдэг болоһониинь һайшаалтай. Юрэдоол, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, эндэ тэжээлэй бата найдамтай үндэнэ һуури байгуулагданхай гэхэдэ алдуугүй. Манай республикын холын хойто эүгэй районуудай тоодо ородог Барханай таряашад тогтууритай ургаса абадаг болонхойнь элн. Энэ хэлэгшээ хэдэн тоо баримтануудаар батадхахада, өөрэгүй байна. Эдэнэр 1991 оной туршада бүхыдөө 110 мянган центнер ороёно таряа хуряажа абаа бэлэй. Цёдондо жэлдэ үерэй хэды болоһоншье һаань, нэгэ бага доохонуур гэхэ гү, али 100 мянган центнер ургаса сохижо, хадаһан байна. Тэрэнь гектарай дунда зэргээр 26,6 центнер ороёон абтаһан болоно. Энэ туйлагдаһан амжалтадань колхозой агрономическа албанине хүтэлбэрилдэг, ахамад агроном Валерьян Бадмаевич Доржиевай, агроном-семеновод Жигад Цыренжапович Доржиевай оруулһан хубитань нилээд ехэ юм. Эдэ хоёр мэргэлэлтэд 12 жэлэй саада тээ Буряадай худөө ажахын институт дүүргэжэ, түрэл нютагтаа худэлхэсээ бусажа, ерэһэн байна. Нигэжэ ажалайнгаа намтарые эхилһэн агроном-хубүүд арбаад гаран жэлэй хугасаа соо тогтууритай ороёно таряа ургуулжа абаха түрүү технологи өөһэдтөө тааруулан хэрэглэжэ шадаа бшуу. Эдэнэр жэл бүхэндэ үрэнэ хүрэнгэ бэлдэхэ, өөнэдтөө һаяй сортын үрэнэ хэрэглэхэ талаар ехэ ажал ябуулгаг байна. Агроном-семеновод Ж. Ц. Доржиевай хүсэл ородлогоор мүнөө жэлэй хабарай тарилгада эндэ һайн шанартай үрэнэн бэлдэгдэнхэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агроном-семеновод Ж. Ц. Доржиев.
ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ИТАР-ТАСС һүүлэй мэдээсэл

ЮРМАЛАДАХИ ХӨӨРЭЛДӨӨН

РИГЭ. Майн 17-һоо Юрмала хотодо Латвийн-Россин хөөрэлдөөнүүд. һэргээгдэбэ, Апрелийн 26-да эхилхээр хараалагдаһан ээлжээтэ хөөрэлдөөн болоогүй һэн. Россин делегаци тэрээндэ хабаадахаяа арсаһан байна. Олон тоото зондо эндэ саг зуура, жэлһээ үлүү бэшэ хугасаа соо ажаһууха үнэмшэлгэ үгэхэ тогтоол Латвийн правительствын зүбшэн хэлсэжэ байһан ушар энэ арсалтын шалтагаан боложо үгөө һэн. Иимэ үнэмшэлгэ абаха хүнүүдэй тоодо гансашье урданай ба мүнөөнэй сэрэгшэд бэшэ, мүн армида ямаршье хабаагүй хүнүүд оруулагдаһан байгаа.

Тиигэжэ «таһалдуулагдаһан хөөрэлдөөнүүдые һэргээхэ үндэһэн боложо үгэхөөр» нэгэ бага зөөлэн шиндхэбэри абтаа һэн гээд Латвийн делегацийн толгойлогшо Юнис Диневич тэмдэглэнэ. Республикын үһанай, агаарай дайдые, мүн тэдэнэй харгынуудые Россин сэрэгшэдые гаргахын тула хэрэглэхэ гурим, мүн хилэ гаталан гараха эрхэ нүхэсэл тааруулан гуримшуулһан долоон хэлсээ Латвийн тала бэлдэһэн байна гээд Ю. Диневич депутадуудта мэдээсэбэ.

Россин делегацийн хүтэлбэрилэгшэ Сергей Зотов хэдэн хэлсээндэ гараа табиха бүрин эрхэ абаһан байна. Юрмаладахи энэ хөөрэлдөөнэй үедэ Россин сэрэгшэдые Латвийһаа эсэслэн гаргаха болзор тодорхойлогдохо байха гээд хүлеэгдэнэ.

ТУШААЛЬААНЬ БУУЛГАХА...

ГРОЗНЫЙ. «Джохар Дудаев һүүдэй үедэ Конституцийн эрилгэнүүдые дүүргэгдэгүй, тиимэһээ тушаалһаа буулха ёнотой»,— гэжэ Чечнийн шэнэ премьер-министр Ираги Мамодаев мэдээсэнэ. «Миниий тала баригшадай хүсэн Президентыйхинээ арба дахин ехэ, гэбэшье бидэ тэрэнээ хэрэглэхэгүйбди. Миниий тала баригшадай Президентын ордоние хүсөөрөө абаха гээ һаань, би өөрөө тэрэнине хамгаалхаб. Бухы асуудалнуудые эбээрээ шидхэхэ хэрэгтэй», — гэжэ премьер-министр хэлээ.

ДЕКЛАРАЦИ АБТАБА

НАЗРАНЬ (Хойто Кавказ). Ингушетийн арадуудай онсо яаралтай съезд гүрэнэй бүрин эрхэтэ байдал тухай декларацы һаяхан баталан абаа. Ингушай Республика федеративна хэлсээнэй үндэһэн дээрэ Россин бүридэлдэ ородог демократическа хуули ёното советскэ гүрэн болоно гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнхэй. Мүн республикын Конституционно бүридэлэй үндэһэн һуури тухай дүрим съезд дээрэ баталагдаа.

ДИРИЖЕРОЙ ОЙН БАЯР

МОСКВА. Майн 16-да Одиссей Димитриади 85 жэлэйнгээ ойе ажал дээрээ угтаба. Москвагай ехэ театр соо табигдаһан «Тоска» зүжэгөөр хүгжэмэй искусствын элитэ ажал ябуулагшын ойн баяр тэмдэглэгдээ.

Одиссей Димитриади Грузийн симфоническа оркестрэй ахамад дирижер байһан юм. 1965 ондо Ехэ театрай дирижерой тушаалда ороод, гурбан жэлэй үнгэрһэн хойно Москвагай консерваториин профессор болоо һэн.

Одиссей Димитриади олон тоото оперонуудые табиһан байна. Дэлхэйн гуша гаран оронуудай харагшад тэрэнэй оюун бэлигые сэгнэжэ, альгаа ташаһан байха.

АЙМШАГТАЙ АЮУЛ ТОХЕОЛДОО

МОСКВА. Уэлен ошожо ябаһан ород-француз этнографическа экспедицийн гэшүүдые һуулгаһан «МИ-8» түхэлэй вертолет майн 15-да Чуоткодо унажа тэнэрээ. Хүн зоной ажаһуудаг Нутепельмен пунктһаа баруулжаа 15 километрэй зайда вертолет унаһан байна. 17 пассажир, экипажай 3 гэшүүд тэрээн соо ябаһан байгаа. Долоон хүн наһа барааа гэжэ тухайлагдана. Аюулай шалтагаан элирхэйлэгдэжэ байна.

ЭРХЫЕНЬ ХАҺАҺААР...

КОХТЛА-ЯРВЕ (Эстонийн Республика). Эстонийн Республикын премьер-министр Марта Лаарын захиралтаар сүбботын үдэшэнһөө хойшо Эстонидо Россин телевиденийн дамжуулгануд ород яһатан гансал «Останкино» канал хараха аргатай үлэбэ.

Республикымнай ажалай үдэр

ТААРАМЖАТАЙ ХАҺА САГТАНЬ

Хэжэнгын аймагай Могсохоной таряашад хабарай поли дээрэ хэгдэхэ худэлмэрээ үргэнөөр эхилбэ. Һаянай ажахын үргаса ургуулагшадай бригадын гэшүүд намарай болон сэбэр наараа борнойлжо, шинг нойтыень бариха худэлмэрээ ябуулжа захалаа. Мүнөө эндэ гурбан агрегат худэлгэгдэнэ. Таряашадай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Чимитдоржиевай мэдүүлһэнэй ёноор, энэ жэлэй хабарай тарилгын худэлмэрние агротехническэ таарамжатай хаһа сагта һайн шанартайгаар үнгэргэхые хараална.

А. ЦЫРЕНОВА.

УНАГА АБАНА

Түнхэнэй аймагай таряашадай ажахынуудай «Маяк» нэгэдэлэй дүршэлтэй адуушан Леонид Намсараевич Турбяновай бригадын гэшүүд һүүлэй жэлнүүдтэ урагшатайгаар ажаллана. Тодорхойлбол, Далахайн адуушад нёондо түүн бүхэнһөө унага абажа, гарза хоролтогүй түлжүүлээ һэн.

Мүнөө адуушад 360 адуу мори ондо оруулжа байнхай. Адуунинь зундаа Эльчирэй һарьдагта абаашагдажа бэлшээгдэнэ. Һаядаа Леонид Турбяновтай суг ажалладаг адуушад Бильдаков, Халудоров, Зарбуев гэгшэд унага абажа тэнжээхэ харюусалгата хаһаяа үнгэргэхэнь. Мүнөө эндэ азаргаһуудыньье һайнаар харуулһалагдажа, үүнүүдтээ амяарлагданхай. Тобшолбол, арбан нэгэн азаргаараа хубаарилагдажа хэсэглэгдэһэн адуугаа эндэхи адуушад һайнаар ондо оруулжа, олон унага абажа түлжүүлхээр бухы хүсэсэ элсүүлнэ.

В. ЖИГЖИТОВ.

УРМАТАЙГААР УГТАБА

Манай локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив худэлмэришэн зоной һаналаа нэгэдэлгын һайндэрые заншалта ёноор тэмдэглэнэ. Майн 1-нэй һайндэрэй урда тээ хэһэн ажалай дүнгүүд согсологдоо. Сэхынь хэлэбэл, байгша оной эхиннээ заводой коллектив тон хүндэ байдалда худэлөө. Манай захилшадай түлбэриеэ саг соонь хэзгүй байһанһаа боложо, мүнгэн һангай байдал тон орёо болоо. Бүхыдөө 3,5 миллиард тухэриг эдэнэр манда үритэй.

Нимэ хүндэ байдалда оробошье коллективүүдэй дунда ажалай урилдаан үргэлжэлһөөр. Инструментальна, электровагонно, түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг цехүүд эгээл үндэр дүнгүүдые туйлажа, мурысөөндэ түрүүлжэ гараа. Хабсаралгын цехэй Г. И. Литвинов, транспортын цехэй И. П. Дедыш гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг коллективүүд бригаданууд соо-һоо эрхимлээ. «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ токарь А. В. Суханов, гагнууршан Г. Я. Семенов, шэрдэгшэ Л. А. Степанова гэгшэд хүртөө. Үрэ бүтээсэтэйгээр худалдаһан эдэ нүхэд ажалай һайндэрые урматайгаар угтаба.

Т. СОБИНКОВА.

ГОМОН ХАМБЫН ДУРАСХААЛДА

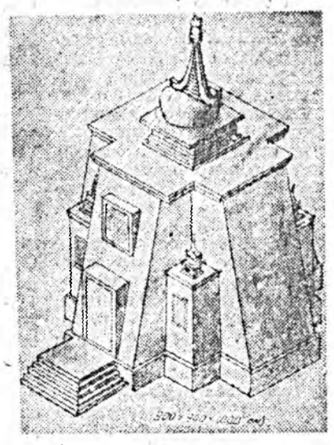

Апрелийн 16-най «Буян» хуудаһанда Д. Дармаевай «Гомон хамба» гэһэн очеркын толилогдоһониие, уншагшад һанана ёнотой. Загарайн районой Дабаата һууринда түрэһэн Агваан-Нима Түбэд ороной дээдын зэргэтэй ламанарай дунда шалгаржа, шажанай эрхим зиндаада хүртэнэн, Гомон хамба хүрэтэр дэбжүүлэгдэһэн намтартай.

Байгша оной майн 2-то Агваан-Нимын шаби, Табхартахи буддын шажанай дээдэ һургуулида багшалхаар Далай ламын тусгаар эльгээһэн Еши-Лодой римбүүшэ Дабаата һууринда багшыйгаа түрэһэн нютагта субарга бариха газар эржэ, үншалга бүтээһэн, бүмбэ нюуһан байна. Энэ ёнолдо Эрхираг һууринай захиргаанай зайһан В. Д. Бошектуев, үрэ жэмэс болбосоруулгын станцийн директор, республикын арадай депутат Э. Г. Сократова, фермер Р. Бадмаев болон нютагай һүзэгтэн хабаадаа. Энэ субарга дотор дуган түхеэрэгдэжэ, Агваан Нимын намтар, ябадал тухай хөөрэһэн дурдалгануд, фото-зурагууд, табигдаха.

Июнийн 13-да Эрхираг һууринда Агваан-Нимада зорюулагдаһан субарга барилгада буянта сэдьхэлэй хандиб үргэлгын хэмжээ ябуулга эмхидхэгдэхэнь. Нимэ хаягаар урид мүнгэ оруулхада болохо гэбэл: **670045, Улаан-Удэ, Железнодорожное отделение Биком банка, расчетный счет № 701302, МФО 107259, Дабатуйская буддийская община Занграевского района.** Энэ асуудалаар зүбшэхэ телефоной номер **4-05-92, Чимитов Б-Ц.**

С. Н. САНЖЕЕВЭЙ проектһээ.

Б-М. ЗЫДРАБЫНАЙ буулгабари.

Туһалыт, нүхэр түрүүлэгшэ!

...н түрымнай дээдын засагай ноёдой политическэ, ...ческа тулалдаанай «тоохон» соо гансал худөө ...н худэлмэрилэгшэд үлэшэнэ. Мүнөөшье хабарай ...ын халуун хаһые яажа үнгэргэхөөр республикы... ...таряашад ойлгожо ядашанхай байна. Энэ талаар ...асуудалнууд гарана ха юм. Запчастьнууд, тулиһон, онньһон техникэ, тэрэ тоодо арад зоной ажа... ...ха хэрэглэгдэхэ нютагай промышленностнин гарга... ...элнүүд тухай асуудал онсо анхарал татана. ...гэхэдэ, арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг ...ай эмхинүүд мүнөө үедэ хаагдашоо. Урдань энээн ...еспубликын профсоюзуудай совет гол анхаралаа ...даг байгаа. Хабарай тарилга, хониной ноохо хайшадалга болоод хамтын ажалай бусад хаһада элдэб агитбригаданууд, медпүүд, библиотекарьнүүд, сабхишад, оёдолшод, нютагай артистнууд болон зохёолшод, хүгжэмшэд, малчнад таряашадлаа сагтаа үргэлжэ ябадаг байгаа.

Мүнөө гансал мүнгэ олохыньтүлөө ороддоёок элдэб ...лэ һөжэглөмөөр хүнүүд худөөгэй нютаг нугануудаар һүндэлдэг болошонхой. Нимэ хүшэр хүндэ үедэ республикын агропромышленна комплексын худэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай комитет Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэдэ нимэ мэдүүлгэтэйгээр хандаһан байна:

«Хүндэтэ Владимир Ензьлевич! Худөө ажахын худэлмэ... ...тарилга саг болзор соонь үнгэргэхөөр бэлэн байна. Зүгөөр трактор болон бусад техникэдэмнай түлишэ, элдэб запчастьнуудай дуталдаһанһаа хабарай шухала худэлмэри һаатахана байна.

Тиимэһээ саашанхиня хаража, эдэ бухы хэрэгсэлнүүдээр саг болзор соонь туһалыт гэжэ ханданабди!».

Бэшэг соо ондоошье шухала эрилтэнүүд табигдана. Тэрэнине тоолоһоной үлүү. Гол шухала эрилтэнүүдыемнай хангабалтнай, энэ жэл һайн үргаса абахабди! — гээд, мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Эдэ эрилтэнүүдые республикымнай Министрнүүдэй Совет һаяын үдэрнүүдтэ дүүргэжэ шадаха гээшэ гү гэһэн асуудал табиад, энэ бэшэгээ дүүргэе.

Буряад Республикын профсоюзуудай советэй мэдээсэлэй түб.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ

2-дохи нюурта. Дэлгүүр үмсэлэгын асуудалнууд. Е. Егоров: «Арадай үмсэлэлгын» жэл. Залуушуулай булан: Л. Доржиева: «Ашаг» ашаһтай даа». Б. Балданов: «Оюутадай хабар—93». СНГ: тобшо һонинууд.

3-дахи нюурта. Һарадаа нэгэ удаа гаража байдаг «Буян» хуудаһан.

4-дэхи нюурта. Г. Дашеева: «Хүбшэ тайгын хүүгэд һэмди...»— очеркын эхин. В. Токтохоева: «Арадуудай хани барисаан харуулагдаха». Дэлхэйн һонинной дээжэһээ. Спортын тобшо мэдээсэлнүүд.

Дэлгүүр: үмсэлэлгын асуудалнууд

«АРАДАЙ ҮМСЭЛЭЛГЫН» ЖЭЛ

Дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орожо байһан үедэ зоорнин талаар элдэб түхэлтэй предприятинууд улам олошоржо байнхай. Гол түлэб үмсэлэлгэ бэелүүлжэ байһанай ашаар инмэ предприятинууд биш болоно. Үрдилдэлгын эрхэ байдалда али нэгэ түхэл маягынь булюу байһанаа харуулха ёһотой. Дэлгүүрэй экономикын бүридэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг, экономическа хүргэлтэдэ һаад ушаруулдаг, аша үрэгүйгөөр хүдэлдэг предприятинууд үнгэрэгшэ жилдэ үмсэлэлгэхэ ёһотой һэн. Онсолон нэрлэбэл, эдэмнай оптово, рознично худалдаа наймаанай, нинтын эдеэ хоолой, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, барилгын материалнуудай промышленностиин, хүдөө ажахын продукци буйлуулдаг, эдеэ хоолой, хүнгэн промышленностиин предприятинууд болоно. Иигэжэ үнгэрэгшэжэлдэ «бага үмсэлэлгэ» үнгэргэхэ зорилго манай комитедэй урда табигдаһан байна. Программын ёһоор, Худалдаа наймаанай министерствын, элдэб һалбари, албан зургаануудай ОРС, УРС-нуудай, «Бурятбытсоюз», «Общепит» концернын 734 магазин, нинтын эдеэ хоолой 490 предприяти, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын 710 объект үмсэлэгдэжэ, торгнууд, столовонуудай трестнүүд, «Общепит» концерн үгы болгогдоо бшуу.

Иигэжэ «бага үмсэлэлгэ» үргөөөр ябуулагдажа эхилэ гэжэ хэлэхээр. Байгша ондо тэрэнине түгэсхэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жилдэ, программын ёһоор, хүнгэн промышленностиин предприятинуудай 80 процент үмсэлэгдэһэн байха юм. Тэрэ тоодо текстильнэ промышленностиин гадар трикотаж хубсаһанай фабрика, Хяагтын эзэрэлгэ-нэхэлгын фабрика болон бусад предприятинуудэ ороно. Эдеэ хоолой промышленностиин 45 процент предприяти үмсэлэгдөө. Республикыш 12 райондо тоһоной заводууд, Түнхэнэй, Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй заводууд, Баргажанай-Адагай, Захаамининай, Наушкын мяханай комбинадууд, Ивалгын кондитерска фабрика үмсэлэгдэһэн байна. Барилгын материалнуудай промышленностиин предприятинуудэй 28 процентнь үмсэлэлгэдэ ороо. Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай районуудай барилгын материалнуудай участогууд, «Татарский ключ» уурхай акционернэ булгэмүүд болгогдоо юм. Хүдөө ажахын, үйлэдбэриннтехническа шэглэлэй предприятинуудай 36 процентнь гүрэнэй бэшэ болгогдонхой. Үмсэлэгдэһэн объектнүүдэй тоодо Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Түнхэнэй районуудай «Агрохимия» нэгэдэлнүүд болон бусад болоно. Томо предприятинууд болохо Селенгинскын целлюлозо-картоной комбинат, БМДК акционернэ булгэмүүд болгогдоһон байна. «Забайкаллес» концернын предприятинууд үмсэлэгдэжэ, нээмэл түхэлэй акционернэ 19 булгэм байгуулагдаа. Ажалша коллективүүд үмсэлэлгын түрүүшын арга шэлээ. Иигэжэ тэдэнэр экономикын талаар бээ даажа, ажахы сүлөөтэйгөөр эрхилхэ аргатай болобо ха юм. Гадна «Забайкаллес-Полис» гэжэ страховой компани, «Забайкаллес-Экспорт» компани, урьһаламжын «Забайкаллес-Инвест» компани байгуулагдаа.

Байгша ондо эдеэ һалбаринуудай предприятинууд үмсэлэлгэжэ дүүргэгдэхэ ёһотой. «Бурятхлебопром», «Байкалрыбпром», «Бурятавтотранс» нэгэдэлнүүд болон бусад байгууламжынгаа талаар хубилалта хэжэ дүүргэжэ байна. Иигэжэ үмсэлэлгэ хэһэнэй ашаар тэдэнэр монополист бэшэ болоо, гүрэнэй байгууламжнуудай дарлалтаһаа гараа, бээ даагаад худэлхэ бодото эрхэтэй болоо бшуу.

Үмсэлэгдэһэн предприятинууд урданайхиһаа һайнаар гү, али муугаар худэлнэ гү гэжэ асуужа болохо. Үнгэрэгшэ жилдэ гүрэнэй бэшэ промышленна предприятинууд гаргагдаһан бүлөө дүүрэн хангаха тухай» Зарлиг бэелүүлэн, 1993 ондо профсоюзуудай гэшүүдэй взносноо ороһон мүнгэнөөс соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, физкультурно-спортивна эмхинүүдэй ажал ябуулгада һомологдохо.

1993 ондо һургуулинууд, ясли-садууд, больница, нарай хүүгэдэй, наһатайшуулай байшангууд, санаторно-курортно эмхинүүд, профилактори, хүүгэдэй амарха лагерьнууд эдеэ хоолоор дүүрэн хангагдаһан зандаа үлэхэ.

Арад зоной социальна хангалгын программаар хараалагдаһаар 1993 ондо зайн галай, транспортын, шухаг хэрэгтэй эдеэ хоолой, хүүгэдэй хубсаһа хунарай, эм домой, коммунальна түлбэрнин үнэ сэн хүнгэдхэгдэжэ, правительство тэрэнэй зарим хубиие бэе дээрээ даажа абаха болоно.

1993 ондо гэр байра бариха дуратайшуулда, садоводуудта газар хубаарилан үгтэхэ. Генеральна хэлсээн тухай богони тэдыгээр тогтоходо, нимэшүүл байна.

— Сергей Александрович, энэ һайхан эрмэлзэлнүүднай даб дээрээ саарһан дээрэ байна гээшэ ааб даа. Зүгөөр хэн тэрээннис хэзээ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ эхилхэ юм?

— Мүнөө хото городуудай, районуудай захиргааануудай, министерствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, албан зургаануд предприятинууд эмхи зургаануд хамтын хэлсээнүүдые баталжа дүүргээд, хэзээнһээ Генеральна хэлсээнэй гуримаар хүдэлжэ эхилхэсээ тодорхойлхо ёһотой.

— Генеральна хэлсээе хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ, тэрэнэй дүүргэлтые шалгаха эрхэтэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэнүүдые дурдажа болоомоор гү? Али энэ хэлсээн энэ жэлдэ гансал сараа үлөөгөөд унтаршаха юм гү?

— Үгы ааб даа. Энэ хэлсээе хэн бэелүүлхэ, шалгахаб гэбэл: Министриүүдэй Соведэй зүгһөө Ажалай ба хүн зонние ажалаар хангаха министерство (И. Пытин), профсоюзуудай соведэй зүгһөө профсоюзуудай соведэй Президиум (Н. Розанов), промышленнигууд болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй зүгһөө гүйсэдэхы дирекциин эмхи (А. Дунаев) болоно.

— Жэлэй түгэсхэлдэ Генеральна хэлсээнэй дүүргэлтын дун гаргажа, хараалагдаһан бүхы программаяа дүүргээбди гэжэ элидхэхэмнай болтогой!

— Бишье, тнигэхэбди гэжэ найданаб.

ГЕНЕРАЛЬНА ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай соведэй болон Буряад Республикын промышленнигуудай, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбооной хоорондо 1993 оной Генеральна хэлсээн баталагдажа, гар табилга болобо.

Социальна ба ажалай харилсаануудые гуримшуулха гурбан талын комиссиин түрүүлэгшэнэрэй нэгэн, профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшын орлогшо С. А. ТИМИНДЭ манай штатнабэшэ корреспондент В. Вольский 1993 оной Генеральна хэлсээнэй онсо пптаануд тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйба.

— Сергей Александрович, Та Генеральна хэлсээнэй проект зохёоһон авторнуудай нэгэн байнат. Энэ шухала документ тухайгаа богони тэдыгээр хөөрэжэ үгыт!

— Предприятинуудай болон завод, фабрикануудай үйлэдбэрини уналгые тогтоохо, ажалша арадай социальна хангалга һайжаруулха зорилготойгоор Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай совет промышленнигуудай болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй хоорондо 1993 оной Генеральна хэлсээн баталагдаба гэшэ. Тус Генеральна хэлсээн хадаа ажалай ба социально-экономическа асуудалнуудаар мүнөө хүсэндөө байһан хуулинуудай үндэһөөр хүдэлхэ региональна эрхэтэй акт болоно.

Генеральна хэлсээн соо оруулагдаһан дүримүүд, нормативууд хадаа тон доодо шатаһаа абтаһан тула һалбаринуудай, территориальна болон хамтын хэлсээнүүдые баталалгын үедэ хубилагдажа, бүри доошонь оруулагдажа болохогүй. Гадна хэлсээе республикын хото городуудай, хүдөө нютагуудай бүхы һалбаринууд, гүрэнэй эмхи зургаануд, үмсыншье, гүрэнэйшье зөөритэй предприятинууд жэнэшэдгүй сахиха, хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ уялгатай.

— Генеральна хэлсээн ямар бүлэгүүдһээ бүридэнэ гээшэб?

— Хэлсээнэй проект дээрэ хүдэлхэдоо, гурбан талын комисси гол шухала асуудалнуудые удаадахи бүлэгүүд болгожо хубаагаа: хүн зонине ажалаар хангалга, салин хүлһэн, социальна хангалта тухай; ажалай болон экологическа аюулгүй байдал сахилга, социальна талаар бэе бэеэ дэмжэн хүдэлхэ арга боломжые хугжөөлгэ; дээрэ дурсагдагша бүлэгүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар эдэ гурбанай зүгһөө харюусалга болоно.

— Тинхэдээ танай тоолоһон хэлсээнэй бүлэгүүд барандаа нэгэн адли шухала гээд хэлэхэ байна гүт?

— Гурбан талын комиссиин хэлсээнэй проект дээрэ хүдэлхэдоо түргэн дары шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудтай ушараа. Зүгөөр мүнөөдэрэй хүшэр хүндэ социально-экономическа байдал анхаралдаа абажа, хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууде, түрүүн шиидхэгдэхэ ба һүүлдэнь шиидхэгдэхэ асуудалнууд болгон хубаариһан байна.

— Генеральна хэлсээн соо хүн зонине энэ доронь һонирхуулмаар шухала асуудалнууд биш гээшэ гү?

— Биш. Нэгэ хэдыень тоолобол нимэ. 1993 оной түрүүшын хахадта республикын экономикые жэгдэрүүлхэ хэмжээ ябуулганууд абтаха. Ажалай шэнэ һуурринууд эмхидхэгдэхэ. Ажалай үдэрэй сагые хорооһоной ашаар ажалай һуурринууд үлөөгдэхэ байна.

Амаралтада гараһан хүдэлмэришэдтэ нэгэ һарынь салиниһаа бага бэшэ мүнгэн үлэгдэхэ. Ажалһаа сүлөөгдэһэн хүдэлмэришэдтэ хуулинии ёһоор тэдхэмжэ, социальна хамгаалалта үзүүлэгдэхэ.

Генеральна хэлсээнэй ёһоор, арадай ажахын үйлэдбэрини һалбаринуудта тон бага салин Россин Федерациин тусхай хуулиар тогтооһон тон бага салинһаа эзүгөөргүй ехэ байхаар хараалагдана.

1993 оной бюджетнэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн нэгдхэмэл тарифна сеткыш гуримаар түлэгдэжэ эхилхэ.

1993 оной түрүүшын хахадта залуу гэр бүлын, хүдэлмэришэдэй, дээдэ, дунда һургуулинуудай оюутадай эрхэ сүлөө, ажаһуудал, социальна хангалгые хамгаалха шадалтай тусхай программа Генеральна хэлсээн соо оруулагданхай.

Худөө ажахыншье мартагдаагүй. Россин Федерациин правительствын тогтоолтой зохилдуулан, худөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй үнэ сэн промышленна продукциин сэндэ дутэлүүлхэ хэмжээнүүд Генеральна хэлсээн соо оруулагданхай юм.

Россин Федерациин Президентын «Дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгын үедэ профсоюзуудай эмхинүүдэй эрхэ сүлөө дүүрэн хангаха тухай» Зарлиг бэелүүлэн, 1993 ондо профсоюзуудай гэшүүдэй взносноо ороһон мүнгэнһөө соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, физкультурно-спортивна эмхинүүдэй ажал ябуулгада һомологдохо.

1993 ондо һургуулинууд, ясли-садууд, больница, нарай хүүгэдэй, наһатайшуулай байшангууд, санаторно-курортно эмхинүүд, профилактори, хүүгэдэй амарха лагерьнууд эдеэ хоолоор дүүрэн хангагдаһан зандаа үлэхэ.

Арад зоной социальна хангалгын программаар хараалагдаһаар 1993 ондо зайн галай, транспортын, шухаг хэрэгтэй эдеэ хоолой, хүүгэдэй хубсаһа хунарай, эм домой, коммунальна түлбэрнин үнэ сэн хүнгэдхэгдэжэ, правительство тэрэнэй зарим хубиие бэе дээрээ даажа абаха болоно.

1993 ондо гэр байра бариха дуратайшуулда, садоводуудта газар хубаариһан үгтэхэ. Генеральна хэлсээн тухай богони тэдыгээр тогтоходо, нимэшүүл байна.

— Сергей Александрович, энэ һайхан эрмэлзэлнүүднай даб дээрээ саарһан дээрэ байна гээшэ ааб даа. Зүгөөр хэн тэрээннис хэзээ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ эхилхэ юм?

— Мүнөө хото городуудай, районуудай захиргааануудай, министерствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, албан зургаануд предприятинууд эмхи зургаануд хамтын хэлсээнүүдые баталжа дүүргээд, хэзээнһээ Генеральна хэлсээнэй гуримаар хүдэлжэ эхилхэсээ тодорхойлхо ёһотой.

— Генеральна хэлсээе хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ, тэрэнэй дүүргэлтые шалгаха эрхэтэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэнүүдые дурдажа болоомоор гү? Али энэ хэлсээн энэ жэлдэ гансал сараа үлөөгөөд унтаршаха юм гү?

— Үгы ааб даа. Энэ хэлсээе хэн бэелүүлхэ, шалгахаб гэбэл: Министриүүдэй Соведэй зүгһөө Ажалай ба хүн зонние ажалаар хангаха министерство (И. Пытин), профсоюзуудай соведэй зүгһөө профсоюзуудай соведэй Президиум (Н. Розанов), промышленнигууд болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй зүгһөө гүйсэдэхы дирекциин эмхи (А. Дунаев) болоно.

— Жэлэй түгэсхэлдэ Генеральна хэлсээнэй дүүргэлтын дун гаргажа, хараалагдаһан бүхы программаяа дүүргээбди гэжэ элидхэхэмнай болтогой!

— Бишье, тнигэхэбди гэжэ найданаб.

БАГАҺАА ШАДАБАРИТАЙ

Дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ хуушанайнгаа тогтонги харилсаануудые таһалдуулаагүй, мүн энэ үедэ бүхы үйлэдбэрээ сагай эрилтын ёһоор эмхидхэжэ шадаһан ажалша коллективүүд олзо оршотойгоор худэлжэ байна. Улаан-Удэ станциин вагонно депо тэрэ коллективүүдэй тоодо ороно. Вагонно депогой хүтэлбэрилэгшэд энэ бэрхэшээлтэ сагые таанан мэтэ, үйлэдбэрээ 1991 ондо зогсоожо, һэльбэн шэнэлэлгын худэлмэри жэл хахад сагай туршада яһала эмхи гуримтайгаар эрхилжэ шадаа юм.

Вагонно депогой хүтэлбэри үйлэдбэрээ шэнэ гуримаар эмхидхэжэ, худэлмэришэн хүнэй тала тээшэ «нюураараа» эрьежэ шадаа. Урдандаа ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ бүгэдэ арадай худэлоонэй үедэ хамаг расценкэнүүдэй сэн доошолһон байна. Энэ үедэ үнэн сэхээр худэлмэри хэһэн хүн олзо олохоһоо байтагай эдихэ хоолоошье диилхэсээ болоод байгаа. Үшар нимэһээ хүн бүхэн жинрэй салин абахын тула элдэб мэхэ гохын ашаар, хиинһээ мүнгэ олохо, предприятиингаа, бүхы ороһойгоо экономикые нимэ дорой байдалда оруулаа гэхэдэ алдуу болохогүй хаш.

Худэлмэришэн хүнние үйлэдбэри тээшэнь нюураарнь эрьюулхын тула, бүтээһэн ажалай түлөө түлэгдэхэ түлбэриин хэмжээс мүнөөнэй бодото байдалда дутэ болгохо асуудал эндэ тон бодомжотойгоор шиидхэгдэҺ юм. Энэл ушарһаа үйлэдбэриин хэмжээн сагай хэр орёо байбашье доошолоогүй, харин бүри дээшэлкэ захалһан байна. Энэ талаар депогой хамһабариин участогай модо болбосоруулгын цехтэ эмхидхэлэй горитой худэлмэри тон бодомжотойгоор ябуулагдаа юм. Заһабарида ороһой ашаанай вагонуудай шалые, мүн тэрэнэй хабтаһые һолгэхэдэ хэрэгтэй болодог. Хабтагайнууд тусхай станогоор эндэ бүтээгдэнэ.

Вагондо хэрэгтэй хабтагайнуудые тусхай станогоор гаргадаг станочнигууд мүнөө үедэ гурбан халаанда худэлмэрээ эмхидхэнэ. Дүй дуршэлөөр баян станочнигуудай тоодо Николай Моисейко, Александр Гринькин, Виктор Чеусов гэгшэд ородог.

Энэ нүхэрнай бага наһанһаа дарханай мэргэжэл шэлэһэн Виктор хүбүүн һургуулияа дүүргэһэнэйнгээ удаа, хотын элдэб эмхинүүдтэ столяроор худэлжэ эхилээ, харин сүлөөтэй сагтаа гэр соохи элдэб хэрэгслэнүүдые ямаршье уран хүнһөө дутуугүйгоор дархалаадхидаг болоо һэн. Он жэлэй үнгэрхэ бүри Виктор Чеусов дарханайнгаа ажалда дуршэжэ, элдэб орёо, нарин захилнуудые жэнэшэдгүй бэелүүлдэг болоо юм.

Виктор Иванович вагонно деподо худэлжэ эхилһээр арбан жэл болобо. Энэ хугасаада энэ нүхэрнай депогой найдамтай худэлмэришэдэй тоодо ороо шадаа. Виктор Чеусовай халаанай бүтээһэн продукци ходоодоо эрхим шанартай байдаг юм, Номгон даруу зантай, бага-сага юумэнһээ, залд гэзд орхихогүй нилээд доро зүрхэтэй хадань, хамта худэлдэг нүхэдынь тэрэнине хүндэлдэг зантай.

Д. ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Чеусов.

С. БАЛДУЕВАН фото.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ЭД ХЭРЭГЛЭГШЭДЭЙ ЭРХЫЕ ХАМГААЛХА

Һаяхан республикын эд хэрэглэгшэдэй эрхые хамгаалха талаар таһагуудые даагшанарай, районуудболон городуудай экономическа худэлмэринн талаар гулваанарай орлогшонорой семинар-зүблөөн үнгэргэгдэһэн байна.

Тус семинар-зүблөөн дээрэ Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов үгэ хэлэхдээ, эд хэрэглэгшэдэй эрхые хамгаалха талаар республика доторнай горитой худэлмэри ябуулгданагүй, тиимэһээ энэ худэлмэрээ эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ зааһан байна.

Семинар-зүблөөндэ хабаадагшадай урда Россин Федерациин Монополидо эсэргүү политиныи талаар гүрэнэй комитедэй Буряадай территориальна управлениин начальник Л. А. Борголов, Россин Госстандартыи стандартизаци болон метрологиин Буряадай түбэй начальник Ю. В. Музыка, Буряад Республикын начальниггай орлогшо Михалев, Буряад Республикын Сэнгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ А. А. Воронцов, нэй худалдаа наймаанай комитедэй Буряадай управлениин начальник А. Г. Бабанова, гүрэнэй санитарно-эпидемиологическа надзорын Буряадай түбэй мад врачай орлогшо Булутов, Россин Федерациин Монополидо политикыи талаар Буряад территориальна управлениин мэргэжэлтэн Т. Г. Дынеева, республикын худалдаа наймаанай комитедэй ленна палатын тэргүүн Г. М. Биибидаев болон бусад эдэлхэн хэлэгдэбэ.

Семинар-зүблөөнэй гулваанарай орлогшодой эд хэрэглэгшэдэй эрхые хамгаалха талаар нюдуудта ябуулгдаһан мэриин дүй дуршалга баалдаба. Гадна эрхые хабаадагшад эд хэрэглэгшэдэй хүдэлмэрэй һайнаа тухай тогтоол һонгоо абаа.

Манай мэдээ.

Залуушуулай булан

«АШАГ» АШАГТАЙ ДА

Нэн түрүүн «Ашаг» гэжэ юун бэ гэжэ уншагшадтаа ойлгуулая. «Ашаг» гэжэ кооперативна техникумэй дэргэдэ байгуулагдаһан оюутадай нэгэдэл мүн. Энэ нэгэдэлэй бүридэлдэ хоёр зуу гаран һурагшад болон багшанар ородог.

— Энэ сагай экономикотой тааралдуулан, худалдаа наймаанай оньһо оложо худэлмэриеэ эрхилнэбди. Ажабайдалшье орёо болонхой. Планганаа оюутад гэрһээ холо, эдихэ, ууха юумэн үнэтэй ха юм даа. Тиимэһээ бидэ техникум соогоо нимэ нэгэдэл эмхидхэзбди. Үдэшэ, үглөөнинь халаана, тоно, саахар болон бусад эдеэ хоолоор һурагшадые хангаһабди. Үдэртөө һурагшадай халуун эдеэ столово соогоо эдидэг. Үдэрэй эдеэн 60—70 түхэриггэ болоно. Энэ сэнгые дээшэнь болгонгүй, тэрэл хэмжүүр соонь байлгаха гэжэ оролдогдоби, — гэжэ нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Любовь Самбуевна Будаева хөөрөөгөө эхилнэ.

Бидэ пэн түрүүн магазин орожо харабабди. Эл дэб янзын эд бараан гоёор табяатай. Эндэ хубсаһа хунарһаа эхилээд, саарһа гуурһаа, гэрэй бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд, нэгэ үгөөр хэдэхэдэ, эд бараан олон даа. Аятай зохид хубсаһатай урихан гурбан басагад энеэбхилһээр, ажал тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ.

— Манай ажалда тэсэбэри хэрэгтэй, юундэ гэхэдэ эл дэб зон ушардаг. Харуулжа, ойлгуулжа үгэдэгбди,— гэжэ наймаашанай мэргэжэлдэ һурадаг Марина хөөрэбэ.

«Басагад, таанар юундэ буряад хэлэн дээрээ хөөрөлдөнэгүйбта?» гэжэ асуухадамнай, «тезд манай техникумдэ буряад хэлэнэй хэшээл үгы ха юм. Ехэл гомдолтой. Нёдондо буряад хэлэнэй факультатив байһан аал, мүнөө жэлдэ директориай үлүү гэжэ тоолоод, тэрэ факультатив болоулжаха... бидэ хүн зонтой хүн юмбибди. Буряад ... дэндэ заатагүй хэрэг... гэжэ Марина бодолгоо хэлээ.

Гүрэнэй юумэнэй ... рагүйгөөр хандаг... аад, үмсын ажахы, ... ри болоходоо, ... хаанагүй нарин ... лонхой. Амандаа ... байха гэбэл, ... ажалдаха болоно ... даа. Өөһэдөө ... эзэд болоод ажалда... мэл даа. Олохон зо... жэжэ-божо хонжоо... хэзэ, амандаа арга... ябахыень харахада ... соо харлана. Бодото ... хэрэгээ үшөө олоогүй... ты замаа алдаад яа...

Харин «Ашаг» гэ... тадай нэгэдэл залуу... дахуулаад, урмыень... амжалтыень дүнгээ... лаа аятай зохидоор ... дуулан эрхилнэ. Эн... гынь Буряад Респ... олон залуушуулай ... дэй талаар Гүрэнэй ... «Залуушуул тухай» ... хэрэглэн дэмжэнэ. Ю... хэдэ, энэ нэгэдэлэй ... шэдэй 70 процентнь ... 25 наһа хүсөөгүй. Мө... коопсоюзай» правлени... дэ эд бараагаар, ... туһалдаг. Магазинда... на һурагшад ногоо... гүүр дээрэ худэлна... гүйлгэнэ. Эдеэ шэ... мэргэжэл шудалагша... тикаяа эндэхи ст... гаража, шадабарина ... руулхые. Үетөөс ... гаар эдеэлүүлхые ... дог. Ой модоной ... мэй, хүргэмэй ... һурагшад шэнэ эдеэ ... амталалгада, саашаа... далдагаха выставк... саг үргэлжэ үргэлж...

Л. ДОРЖИЕВ.

республикын залуу... лай хэрэгүүдэй ... Гүрэнэй комит... мэргэжэлт...

«ОЮУТАДАЙ ХАБАР—93»

Доржи Банзаропай нэрэмжэтэ «Хүндэлэлэй Тэмдэгдэ» Буряадай багшанарай дээдэ һургуулиин ... зал соо наяхан удэрэй 4 сагаа хүн зон суглараа... ба. Хахад часай үнгэрһэн хойно зал дүүрэн шахуу... ба. Харин хүнүүд ерэжэл ерэжэл байна. Гол түлэб... тудай багшанар ба оюутад хаш. Табан часта эхилэ... һан «Оюутадай хабар-93» гэһэн фестивалиин ... концерт арбаад минута хожомдожо эхилээ.

Хэлэ бэшэгэй факультедэй түлөөлэгшэд тайзан... гаража, концерт нээхэдээ, дуу, хатар харагшадай... ралда дурадхаба. Түүхын факультедэй түлөөлэгшэ... ёгто дуу дуулахадаа, харагшадай нэрьемэ альга... гаар үдэшэгдэбэ. Индустриально-педагогическа ... тедэй оюутадай хатарһан «Манай хүбүүд» гэһэн ... зал соо һуугшад һайшаан угтаба. Буряад хэлэ... факультедэй дэргэдэхи «Залуу наһан» ансамб... дай тайзан дээрэ гаража, буряад дуунуудые гүйсэ... дэ, харагшад баһал һайшааба.

Хэлэ бэшэгэй, физикэ болон математикын, ... эхин классуудай, хари хэлэнүүдэй факультедүүдэй... тар наадана «бис!» дээрэ харуулба.

Концертын түгэсхэлдэ эмхидхэлэй комитедэй ... рин зүгһөө хабаадагшадта бэлэгүүд ба мүнгэн ... барюулагдажа, тэдэннис урмашуулба.

Баяр БАЛДАНОВ.

Буряадай багшанарай институтдай буряад ... бэшэгэй факультедэй ...

АНААГА

ТҮРҮҮШЫН ХАМСАНАЙ (Тамчын, Гарай) хуушан тухэйха үедэ үндэр ... ... ехэтэ номно... ... шэлитэ абарагшад... ... гарта... ... байгаа юм.

Бол, Соитоол дасанай ... буйлжаалжа гараад... ... зүүн гарай табан да... ... болоһон Жамбы... ... гэгшэ анхан Мон... ... Манжуниринн гэ... ... зиндаатай лама... ... юм.

Дэмчиг, Данзан-Гарамаа, Доржо-Доржо Ешижамцо, Гамбын тушаал хойно ... ... Данзан-Гарамаа... ... Буряад нютагуудай ... дэлгэрһэн, тэрэ... ... эрдэнинэй хубла... ... заринга хүргэһэн ...

... даса... ... ламанар — Ураг... ... Сандэлэгтэй багша, Со... ... багша, Гомбы... ... Бакшин багша, ... байжа үнэгэ...

... лунда эндэ... ... 30-аад олуулай ... ... удэр наратай бай... ... гэлэн Шарбаан ба...

БАГАҺАА ШАДАБАРИТАЙ

Дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ хуушанайнгаа тогтонги харилсаануудые таһалдуулаагүй, мүн энэ үедэ бүхы үйлэдбэрээ сагай эрилтын ёһоор эмхидхэжэ шадаһан ажалша коллективүүд олзо оршотойгоор худэлжэ байна. Улаан-Удэ станциин вагонно депо тэрэ коллективүүдэй тоодо ороно. Вагонно депогой хүтэлбэрилэгшэд энэ бэрхэшээлтэ сагые таанан мэтэ, үйлэдбэрээ 1991 ондо зогсоожо, һэльбэн шэнэлэлгын худэлмэри жэл хахад сагай туршада яһала эмхи гуримтайгаар эрхилжэ шадаа юм.

Вагонно депогой хүтэлбэри үйлэдбэрээ шэнэ гуримаар эмхидхэжэ, худэлмэришэн хүнэй тала тээшэ «нюураараа» эрьежэ шадаа. Урдандаа ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ бүгэдэ арадай худэлоонэй үедэ хамаг расценкэнүүдэй сэн доошолһон байна. Энэ үедэ үнэн сэхээр худэлмэри хэһэн хүн олзо олохоһоо байтагай эдихэ хоолоошье диилхэсээ болоод байгаа. Үшар нимэһээ хүн бүхэн жинрэй салин абахын тула элдэб мэхэ гохын ашаар, хиинһээ мүнгэ олохо, предприятиингаа, бүхы ороһойгоо экономикые нимэ дорой байдалда оруулаа гэхэдэ алдуу болохогүй хаш.

Худэлмэришэн хүнние үйлэдбэри тээшэнь нюураарнь эрьюулхын тула, бүтээһэн ажалай түлөө түлэгдэхэ түлбэриин хэмжээс мүнөөнэй бодото байдалда дутэ болгохо асуудал эндэ тон бодомжотойгоор шиидхэгдэҺ юм. Энэл ушарһаа үйлэдбэриин хэмжээн сагай хэр орёо байбашье доошолоогүй, харин бүри дээшэлкэ захалһан байна. Энэ талаар депогой хамһабариин участогай модо болбосоруулгын цехтэ эмхидхэлэй горитой худэлмэри тон бодомжотойгоор ябуулагдаа юм. Заһабарида ороһой ашаанай вагонуудай шалые, мүн тэрэнэй хабтаһые һолгэхэдэ хэрэгтэй болодог. Хабтагайнууд тусхай станогоор эндэ бүтээгдэнэ.

Вагондо хэрэгтэй хабтагайнуудые тусхай станогоор гаргадаг станочнигууд мүнөө үедэ гурбан халаанда худэлмэрээ эмхидхэнэ. Дүй дуршэлөөр баян станочнигуудай тоодо Николай Моисейко, Александр Гринькин, Виктор Чеусов гэгшэд ородог.

Энэ нүхэрнай бага наһанһаа дарханай мэргэжэл шэлэһэн Виктор хүбүүн һургуулияа дүүргэһэнэйнгээ удаа, хотын элдэб эмхинүүдтэ столяроор худэлжэ эхилээ, харин сүлөөтэй сагтаа гэр соохи элдэб хэрэгслэнүүдые ямаршье уран хүнһөө дутуугүйгоор дархалаадхидаг болоо һэн. Он жэлэй үнгэрхэ бүри Виктор Чеусов дарханайнгаа ажалда дуршэжэ, элдэб орёо, нарин захилнуудые жэнэшэдгүй бэелүүлдэг болоо юм.

Виктор Иванович вагонно деподо худэлжэ эхилһээр арбан жэл болобо. Энэ хугасаада энэ нүхэрнай депогой найдамтай худэлмэришэдэй тоодо ороо шадаа. Виктор Чеусовай халаанай бүтээһэн продукци ходоодоо эрхим шанартай байдаг юм, Номгон даруу зантай, бага-сага юумэнһээ, залд гэзд орхихогүй нилээд доро зүрхэтэй хадань, хамта худэлдэг нүхэдынь тэрэнине хүндэлдэг зантай.

Д. ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Чеусов.

С. БАЛДУЕВАН фото.

СНГ: тобшо һонинууд

САМАРА: Областиин эгээн арюун аршаан булагуудые гүрэнэй харуулһанда абаһан байна. Мүн хүн шубуун болон хоморой шухаг бусад шубуудай уурхайгаа хэдэг гүнзэгы сэбэр үнатай нуурнууд байгаалиин баялигуудта оруулагдаба. Эдэ нуурнуудай, горхонуудай эрьедэ ямаршье үйлэдбэри эрхилжэ болохогүй.

Мүн мүнөө сагта хомор болоһон сэсэгүүдэй ургадаг газарнууд хамгаалагдаха байна.

ТОМСК. Тус хотодо оршодог Сибириин эрдэм-шэнжэлгын институтдай эрдэмтэд радиацитай тэмсэхын тула торф хэрэглэхэ гэһэн дурадхал оруулаа. Тинхэдээ торф оорыень бэшэ, харин тэрээнһээ абтадаг натриин гумат хэрэглэхэ гэһэн байна. Тус институтдай дэргэдэхи эрдэмэй-үйлэдбэриин «Гумат» предприятиин ... туршада 100 гоно... ... продукци үйлэдбэрилдэг юм. Франци, Австри, США, Италли, Япон гэхэ мэтэ оронуудта ургамал түргөөр ургуулхын тула натриин гумат хэрэглэдэг юм. Харин Россин эрдэмтэд тэрэ үнөө радиацитай тэмсэхэ аргатай гэжэ элирүүлһэн байна. Тинтэжэ гумат Чернобыльдо амжалтатайгаар хэрэглэгдэһэн байна.

ШЭТЭ. Мүнөөнэй үхибүүд урданайхидал адли Хойто нүүрүү гү, али габшагай зерилга руу тэгүүлхээ болинхой. Братскын ... бүүд юань олохобо ... ошохо гэжэ мэтэ ... на. Хуули эдбэжэ, ... гүрэндэ нюуса... ... ябахадань Забайкалиин ... сахигшад эдэ хоёр ... баряа һэн.

Эгээл энэ сагта ... эгээл энэ хүбүн ... сэн хилэ сахигшад ... эрхэтэй Чев Ли ... риба. Россида ... ажаһуулха ... ошохо ябаһай ... лаа һэн.

ᠣᠣ ᠬᠣᠨᠳᠣᠨ ᠪᠣᠳᠣᠯᠠᠬᠤ ᠨᠣᠮᠤᠨ

БУРЯАД ҮНЭН

Ум Маани Бадмээ Хум

«Буряад үнэн» сониной болон Россин Буддын шажантанай түбэй захиргаанай үмэнэһөө тус хуудаһан һарадаа нэгэ удаа хэблэгдэн гарадаг.

Май, 1993 он

ДАЛАЙ БАГШЫН ТААЛАЛ*

Нигүүлэсхын тухай Далай багша нигэжэ айладаа:

БИДЭ шажан гэхээр гүн ухаанай асуудал бодохомнай олонтой. Шажанай үнэн шанар бол нигүүлэсхы мөн бэлэй. Би Ехэ хүлгэнэй Махаяныг шажанаар хүмүүжэһэн тула дэлхэйдэхинэй энхэ амгаланые дээдэлхэ зан сурталынь хайра энэрэл гэхэ гү, нинжи нигүүлэсхы байха ёнотой гэжэ үзэдэгби.

Та ядуу хооһон хүнние хараад, сэдьхэлэтнай уяржа, үрэбдэдэг һаа, танай үрэбдэл халаа үрэбдэхын (үрэ зүрхээ үбдэхын) сэдьхэл дээрэ үнэлэлжэ байна. Нүгөө талаар, эхэнэрэ, нүхэрөө, хүүгэдээ, дотоно найзаяа хайрлахатнай сэнэхидээ элбэрэл (эсэгэ, эхэ, түрэлхидөө хүндэлхэ) дээрэ һуурилһан байдаг. Элбэрэлээ өөршэлбэлтнай (хубилгабалтнай энэрэлые өөршэлгэдэжэ алга болохо ушартай. Энэ бол үнэн хайра бэшэ. Үнэн хайрлахань элбэрэл дээрэ һуурилхагүй, нинжи дээрэ һуурилна. Энэ нүхэсэлдэ нинжи нигүүлэсхынь зобожо, зүдэржэ байгаа хамаг амитанние энэрхэ хүн түрэлхитэнэй харюусалга боложо үлэнэ. Имэ нигүүлэсхые бидэ сэдьхэлдээ, уламаар нинжимдээ нугжүүлхэ ёнотойби. Алибаа амитанние илгабаралхагүй нигүүлэсхэнь эльгэлхэ, дотношолхо ябадалаар хизаарлагдажа болохогүй. Нигүүлэсхынь алибаа хэсэгээр хизаарлагдабал — туһа хүргэхгүй; хизаарлагдахагүй бол—эсэргүү һанаатандашье энэрнэ. Ингэбэл, бидэ зоболоһоо гадна гаража жаргалда умбанабди. Шажан шүтэдэгшье бай, үгышье бай, нигүүлэсхы нинжые юрэнхыдэ ойлгоогүй хүн үгы. Билэ (хүн түрэлтэн) эхэ, эсэгэни халамжада (тэдхэмжэ, хайрада) хүн болоһомди. Мөн һаһа ахихын (хэмэхын) багта нэгэ тээнээ халамжа хэрэгтэй болоно. Залуу, эдир һаһанда баһа хэрэгтэй. Хүн бол хүн түрэлтэн хэмээхэ тэр бүлын гэшүүн болохоор али хэрэгтэй юумые үргэн, гүн ухахайтаар сэдьхэжэ болохо ёнотой. Бидэнэй нэгэ-нэгэн бол алибаа юумые ухаагаар болохогүй, харин үнэн хизаарта болохо байдагта оршоно. Нихэлээр хүн түрэлтэн зоболон жаргалаа хубилгасаха гуужам ухаан, үзэл һанаатай байха ёнотой. Илгэбэл жэнхэни нинжи нигүүлэсхые мэдэржэ хүндэлхэ, хайрлаха шадабари ононо.

Бусадай туһын тулада өөрыгөө зорюулха тухай Далай багша нигэжэ айладаа.

Бусадые энэрхэ үшэр шалтагаанынь гэбэл, амитан бүгдэ хубитала оруулалсан, буянта ябадалые дэмжэлсэжэ, мөнөө үндэр наһатан болоод, түрэл түхэмдөө үри бэдээ аша тушаналаа үзэжэ, үргэлсэн һуудаг жэшээтэй.

Тэдэнэй дунда нэрлэбэл, гэбшын зэргэтэ номшо уншалгашад Чойжи-Нимэ, Лубсан-Бадма, Лубсан-Дэмбрэл, Добдон, Лхамажан гэхэ мэтэ Юрөө, Зүй, Харуул-Нюга, Тамча, Шанаа нютагуудта байһан гү, мүнөөшье зарим нэгэнинь мэндэ һэрюун байдаг байха. Өөрөө Шарваан багшаа Новоселенгинскһээ саашахаяа мүнөөнэй Поворот һуурин шадар Хонин-Нюга гэһэн нютагта түрэһэн юм.

Юрэдөө Сэлэнгын аймагай нютагуудта бэшэшье нэгэ-хөршье бол, дайралдахал байхаяа / һанагдана.

Энэ буянта тэнцэгэр сагай мүндэлжэ байха үедэ мүнөө дэбкэжэ байгаа Тамчын Дасанай үбгэн, залуу ламанар, тэдээнтэй хамта бүхы һүүгэшэд, мүргэлшэд, буянтан түхэтэ сагайнгаа эрдэм шэдэнгэ абагаһна, номшо ехэ багшанарайнгаа шүтэл мүргэл хэжэ, юрөөлгэ мүнхэлэлгэ болгон, нэн түрүүн ехэ һаһа абаһан Шарваанай багшада шүтээн субарганудые бүтээн бодхоохо гэһэн дурадхалые дэмжэмүүр, хүсэлдүүлмэгэр гэжэ һанагдадаг.

Цэрэн ЛОМБОИН,
«Буряад үнэнэй» үнэнэй уншагша, бэшэгшэ.

ШАРВААН БАГША

ГАРУУШЫН ХАМБАЙ (Тамчын, Гаа) хуушан тухэ- ...ед үндэр түвэ ехэтэ номшо ...ниг абарагшад, ...лама багша- ...ба юм.

Сонгоол дасанай ...ааламжа гарсан, ...гарай табан да- ...болохон Жамбэ- ...ш анхан Мон- Манжуширинн гэ- ...нь. эрдэм номой ...ниндаатай лама

...мчин, Данзан-Га- Доржо Ешижам- ...ын тушаал хойно ...энэ. Данзан-Га- ...ысын үедэ Бурха- ...бураад нютагуудаа ...дэлгэрһэн, тэрэ ...эрдэнинь хубил- ...варлигта хүргэһэн

...дасанда дээдын ...аманар — Үридэн ...ын багша, Сон- ...багша, Гомбын ...багша, олон ...аад байжа үнэгэ- ...

...ундэ энэл даса- ...олуудай һүүл- ...дэр напатай бай- ...ааяа номуун эрдэм- ...ын Шарваан баг- ...ша гэгшые мүнөө наян наһандаа шахаһан үбгэл, хүгшэд дурсадаг байха. Тэрэ багша бол ехэ номшо, хотогто һургаалша, тэрэнэй үедэ олон габжанар, гэбшэнэр, бүхы хубарагууд шабинарынь байжа, һургаал абадаг һэн. Дасанайнгаа ламанар ба ороН нютагайнгаа мүргэлшэдэй урда ном гашай табин айлдаг, гүн шэлитэ лун, ваан үршөөдэг, томилгодомол дээдэ зэргэтэ «гашай багша, цанид хамба» гэһэн алдарта нэрэдэ хүртэһэн байгаа.

Тиимэл хадаа Шарваан багша олон тоото шабинартай, дасанайнгаа бүхы хураанууда- та алдалгүй хуралсажа, дээдэ поржиин зэргэдэ, үндэр һуудал түшэлгэдэ һуужа, хуралай хамаг бүтээлүүдые дүүргэн дубдэжэ байдаг гэлэн саналта- рта бэшэ.

Ингэжэ эрдэм номойгоо шэдэ- эр хурал номоо бүтээлсэ- нээр, гушаад онуудай хатуу үе сагаар (1932 ондо) Шарваан багша ная гаран наһа эдлээд, жэнхэни юртэмсын ортолонгой журамаар наһа барсан байна. Гэхэмни хажуугаар тэрэл үймөөтэ сагай ушараар мэргэн багша эдлэб мүрдэлгэ, харшалалтада ороһон байбаншье, тэрэ бүридэ үнэн сэхэ, буянта хэрэгэй тулее ороодожо ябадагынь элиржэ, бүрхан санаарташа

«ХҮБШЭ ТАЙГЫН ХҮҮГЭД ҺЭМДИ...»

(Баунтын эвенкнүүдэй байдал тухай)

1.

1992 оной байдалаар энэ райондо 590 эвенк ажаһуудаг байгаа. Энэнь хадаа республикада ажаһуудаг бүхы эвенкнүүдэй 35 процент болоно гэжэ багсаамжалмаар.

Түүхэһээ: «XIX зуун жэлэй тэн болотор Баунтын тайгын эзэдынь эвенкнүүд һэн. Эвенкнүүд тухай баримтата мэдээсэл имагтал XVII зуун жэлһээ эхитэй. Өөһэдынь гар бэшэмэл үгы тула домогуудаар дамжуулан, түүхээ залгадаг бэлэй. Бүри урдандаа эндэ майогирнуудай угай зоной нүүдэг һаа, Амарһаа ерэһэн оро үсхэбэрилдэг киндигирнүүд, чильчигирнүүд эдэнние турин хашажа, Дээдэ-Ангар, Муя, Битим, Ципэ голнуудай эрьбе шадарые эзэмдэһэн гэхэ.

1766 оной мэдээгээр, Байгалай зүүн-хойто эрьеэр, Дээдэ-Ангарай үбэлжөөнүүдээр тайгын 1025 нүүдэлшэд тоологдодог һэн.

1897 ондо Муя, Уакит, Ципэ шадар 800 буса түрэлтэн ажаһуурга байгаа».

Алар тэрэ холын үе мүнөө үе хоёрые сасуулаад үзэхэдэ, Совет засагай жэлнүүдтэшье үсөөн тоото энэ үндэһэ яһатанай өөдэлһэн үдэһэнинь обёоросогүйл даа. Хэдэн жэлэй саана Хойто-Байгалай районой Холодное һуринай эвенкнүүдэй ажабайдал тухай «Угай уряа» гэһэн очерк бэшээ бэлэйб. Баунтын райондо үндэһэн зоной олоороо ажаһуудаг Россошино һуурин бии. Гэбэшье тэндэ хүрэжэ шадаагүйбди.

Аймагай түб Багдаринда Буряадай хойто зүгэй арадуудай музейдэ нэн түрүүн ороо һэмди. Директорынь В. Н. Козулин— нюдэндөө шэлтэй, бэеэр набтаршаг хүн —бидэнние ехэл хүндэмүүшээр уггаха зуураа Зүүн Сибирь соо ори ганса инмэ музей гээшэ гэжэ тайлбарилба. Музейе А. Г. Позднятков эмхидхэһэн, 1981 ондо нээгдэһэн юм байна. Түрүүшээр хизаар ороноо шэнжэлгын гэжэ нэрэтэй энэ музей удангүй арадай гэһэн нэрэ эзэргээ хүртэжэ, республикын нэгэдэмэл музейн филиал болгогдоһон түүхэтэй.

...Академик Зеленый гэгшын XVII зуун жэлдэ бүридхэн зохёоһон картын ёноор Охотско далайһаа Енисейн тайга хүрэтэр, Монголһоо Хойто мүльһэтэ далай хүрэтэрхи нэмжээ дайдын сэхэхи хубие тунгус угсаатан эзэлдэг байһан ха. Аяншалагшад-эрдэмтэд Иоган Готлиб, П. А. Кропоткин гэгшэдэй шэнжэлхы бэшэмэл тобшо хүдэлмэринүүдынь бии. Мэдээжэ горно инженер И. С. Боголюбскийн 1897 ондо хэһэн ажаглалтаһаа: «Эдэ бүхы тунгусуд хэрээнэ зүүнхэй. Серафимска прискын миссионер эдэнние харгалзажа байдаг. Эндэнь мүргэлэй газар—һүмэ барригданхай». Байгаалиин уларилай хубилалтануудһаа сэхэ дулдыдангы эдэ угсаатанай ядаралые И. А. Лопатин зүбөөр зураглана: «Оротонуудай тоо хорожол байна. Элдэб үбшэнһөө, заримдаа Витимэй ой модон соо ан амитадай үсөөрһэн ушарһаа эдэнэр хохидоно».

— Нүүдэг газарайнгаа модон бүхэнние, шулуун бүхэнние эвенкнүүд мэдэдэг, аргагүй хёрхонууд байгаа. Ангуудай мүрнүүдые жэгтэйгээр адаглан обёордог шэдитэй һэн. Хаанаб даа уулзахые болзорлоо һаа, тэрэ газараа аргагүй тодо мэргэнээр тэмдэглэдэг, үйһан дээрэ замаа хутагаар һиилэжэ зураглахадаа, багаханшье алдуу гарганагүй гэжэ эрдэмтэн бэшэһэн байдаг,—гэжэ Владимир Николаевич хөөрэнэ.

Тээ саана углуудахи дурсэнүүдые хараад, заригад гэхээр. Гааһа амандаа хэнэн хүгшөөдэйн. галдаа сусал нэмэжэ һууһан үбгэжөөлэй үнэхөөр амиды мэтээр бүтээгдэһэн дүрсэнүүд: нюурайнь уршалаа, гарайнь зурлаа, зэргыд гэһэн нюдэннинь, бодомжотой харасань элихэн. Гал гуламта, гэрэй эд хэрэгсэл, хубсаһаниинь— яаха аргагүй һайшаагдаба. Нүүдэл байдалда үлүү юуншье үгы, тон шухаг хэрэгтэй зүйлнүүд лэ бии. Агнуурийн бээлэй — какэлдэ, хүүртиг—даху, олзоборилһон ан гүрөөлөө хээд, мүрэдөө үргэлдэг — эмөксэ, агнуурийн сана, арһа элдүүрилхэдэ хэрэглэдэг —кадера, алирһа түүхэдээ баридаг—уу гэхэ мэтэ тайгын нүүдэлшэдэй ажабайдалые ёнотоор гэршэлиэ. Энэл залай тэг дунда жэбжэгэр үндэр бэетэй удаган хэсэ хэнгэрэгээ баринхай. Дээдэ, Дунда, Доодо замбинуудай эзэдтэй харилсана ха. Үгышье һаа, Санорин (Венера) руу Бүргэд, Хуй шубуун, Нугаһан туһалагшадтаяа нинДэхэнь гү?

О-о, кэдэл дэрдэгэл дэгэр
Газарай гүн руу
шуумайжа
Ган шулуус үндэһөөрөө
орёоһон.Эхэ-Модон,
Абарга хүсэтэй
хабсагайнууд—аха дүүнэр
Аһан шадалаа дэлгэгэтыт,
Асари шулуунуудай
дунда ажаһуудаг
Бүхы оротоной Эхэ,
Аян замдам
хамгаалхыетнай гуйнаб,
Агууехэ бэрхэшээлнүүдые
саража,
Дайсан харша хүсэнүүдые
Дарахадамни туһалыт!

Совет засагай үеын ажабайдалда, алта угаан абалгын промышленностийн хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан экспонадууд ами амяараа хэнэгүүд болгон табигданхай. Суута ангуушадай, оро үсхэбэрилэгшэдэй дүрэ зурагууд, алта гараараа угаадаг хаһые харуулһан макетбүтээл, 3 хүнэг уһа багтаама алташадай самовар, 1914 ондо асарагдаад, мүнөө болотор хүдэлгэгдэжэ байһан драгын макет гэхэ мэтэ анхарал татана.

Байгаалиин булангые «Ойн соорхой соо» гэһэн бахатай зохид зураглал шэмэглэнхэй, ургамал ногоонойнь, ан амитадайнь баян хэшэг харуулагданхай. Багдаринай экспедициин геологуудай суглуулһан элдэб янзын минералнууд ами амяараа коллекциинүүд болгогдонхой.

Удаань музейн газаа эмхидхэгдэжэ байһан «Эвенкнүүдэй нүүдэл отог байра» гэһэн комплекс харагдабди. Ута гонзогор байра соо нэгэ ханаарнь утаашаа—13, 4,5 метр үндэртэй хабтагай дээрэ үнгэтэ зураг бүтээгдэнхэй. Сэнхир номин огторгой доро нэмжыһэн хүбшэ соо-багахан энэ яһатанай ажабайдалһаа хэнэгүүдые уран зураша А. П. Зотов харуулаа. Гадна хаанаһаашьеб задалагдажа асарагдаад табигданхай үйһэн байра, голой эрьедэхи онгосын хажууда загаһа сэбэрлэжэ һууһан басаган, ангай хойноһоо маряаһан ангуушан... Санорин-Венера руу бөөгай тэгүүлэн нинДэһэн ами һүлдые харуулһан бүтээл хэгдэхээр хараалагданхай юм ха.

Ямаршье арадай, иланганяа бага үндэһэ яһатанай уг түүхэ, ууган ажабайдал хэн хэндэмнайшье һонирхолтой ёнотой. Ушар инмэһээ Швейцарийн режиссер Франц Райхле гэгшэн иишэ ерэжэ буулгаһан, удаань «Пессереле» кинотеатрай зүгһөо наашань бэлэг болгон эльгэгдэһэн «Траумцайт» («Мартагдаһан үе тухай») гэһэн фильм тухай дурдая.

«ДУРСАХА ЮУМЭЕЭ ДУРСАНАБ»

Үнгэтэ, баримтата энэ видеофильм соо Россошино, Джилинда һуринуудай эвенкнүүдэй һуудал, байдалые байһан соонь, ямаршье гоёолтогүй швед режиссер харуулһан байна. Һуурин зон һайндэрлэнэ гү, ажаллана гү, энеэлдэнэ гү, үйдана гү—али бүхы үзэгдэл ушаралнууд оруулагданхай. «Бальжур» гэһэн һайндэртөо хуу сугларбашье, хатуу харын наймаалагдаһанай удаа наадаяа мартаад, гэр гэртээ тарашана. Үгышье һаа, ороонуудые харуулдаг һогтуу үбгэн һамган хоёрой ород хэлэн дээрэ хэрэлдэхыень, гансашье үгыень алдангүй, буулгажа абаа.

Гэбэшье бүхы фильм гансал доройтолгын үзэгдэлнүүдые харуулһан бэшэ ааб даа. Камерын урда огтоэшэхэ гайхахые мэдэнгүй, юрэл нүхэдтөө гү, али хүршэдөо хөөржэ байһан мэтээр һуудал байдал тухайгаа, ёно заншалнууд тухайгаа эвенкнүүд хөөрэнэ, хубаалдана. 98 наһатай Агафья Дандеёва нүүдэл янзаар сэхэхи наһаяа үнгэргоод, ехэ хүбүүнэйнгээ зоной удридагша, дарга болохые ухаа заяандаа һанаагүй һэм гэнэ. Хүбүүниинь Демьян Сократович нютагай зайнанай орлогшо юм ха.

Мүнөө сагта гайхалтай баримта: 80 наһатай Мария Найканчина ороонуудтайгаа гансаараа ой соогуур нүүжэ ябаһанаа һаа Россошино буужа ерээ. Ушөошье хамтын һуудалһаа хажуулдиха аад, үндэр наһанда дарагдаха хашуулхадаа, яахашье аргагүйдөө. Хүгшөөгэй үлир жэмэс түүхыень, ороонуудаа харуулһалхыень хараад, урданай бүхэриг нигэжэ удаан табигдадаггүй ха юм гэжэ һанамаар.

Таблаг наһанай Гаврил Захаров холын айлшадые дахуулжа, хуушанай дүрэшэнэн ойн байрын үлэгдэлнүүдые харуулна. Тээ саанань наһатай хүн хүдөөлүүлэгдэнэн ха. Ойн зон анхаһаа хойшо хүнэй наһа барахада, толгойень нарай орохо зүг тээшэ шэглүүлжэ, модоной мүнэр дээрэ хуурсагыень тодходог байгаа. Тезд мүнөө хуурсаг соонь нүгшэнэн хүнэй яһа үнаһай үлэгдэл үгы, баабгай хүнэнэлжэрхёо аабза гэжэ Гаврил багсаамжална. Ангуушан Михаил Карпушкин ойн эзэн— баабгайтай уулзаһан уршагта ябадал тухайгаа хөөрэнэнэйнгөө удаа олзоборилһон бүлга, хэрмэнэйнгээ арһыень үбшэнэ, тнихэ зуураа эдэ амитадай амидарал, аяг ааша тухай тон зохидоор тайлбарилан хөөрэнэ.

Эхэнэрнүүд ой соо яажа нарайлдаг байгааб? Агафья Дандсева хүгшөө нигэжэ хөөрэнэ: «Урса гэр соогоо бишыхан түүдэг носоожо, орыц, гүрөөһэнэй, хүдэрийн арһа дэбдидэг, модоной жэжэ хибэдэһэ үридэг байгаа. Үхибүүнэй нэгэ заа томо болоходо, эмкэ-үлгы соо һуулгаад, орондо шаггагалжа, хүйтэн үбэлыньшье, ааяма халуудашье, бороо саһандашье абаад ябадаг һэн». Удаань Надежда Синаторова бөо тухан һанамжаяа хэлэнэ: «Ёөо, удаган гэшэ хүнние эмшэлхэ аргатай гэжэ өөр дээрээ үзэһэн, мэдэрһэн хүм. Хоро хүргэхэдөошье, үһөөгөө нэхэхэдээшье ядахагүй байгаа, Жэшээлбэл, хоёр ондоо уттанай хоорондо хэрүүл хэлэ болоо һаань, али нэгэндэнь хүнүүдынь үбдэжэ гү, али наһанһаа нүгшэжэ эхилдэг һэн. Байганшье, муутайшье, уур сухалшье гэжэ байгаа. Жэшээлбэл, урданай дуун соо баярлаха зуураа хоро шараяа мартадаггүй һэн:

Дуу дууланаль, дууланаб,
Дуулданал тэрэм холуур,
Хубшэ тайгын хүүгэд
һэмди.
Хүхижэ дуу дуулалл.
Ого-го, ого-го.
Дурсаха юумэеэ дурсанаб,
Һанаандэм хуул үлэхэй,
Үнэрһэн жэлнүүдни
Хоро шара мэтэ гү?

Хүгжэмэй инструмент — кардаун эзэдлэнэ. Аялгань намдуухан. «Угсаатамнай урдандаа ямараар ажаһуургааб? Бидэ өөһэдынгөө түрэлхидэй үхибүүд, үринэр саашадаа яажа ажамидархабибди?»—дуунай удха нимэ.

Эвенкнүүд тухай, тэдэнэй хүн түрэлтэн соо, Россия арадууд соо хүн һуурияа яажа эзэлжэ байһан тухай аяар холын Швейцарийнаа зорюута ерэһэн зохёоһы ажалтанай һонирхожо, фильм буулгажа байхадань, бидэнэр, хүршэ ажаһууһан зон, ехэшье хэрэгсээдэгүй хабди. Али өөһэдынгөө хэлэ, ёно заншалнуудые һэргэжэ ядажа байгаад, ондоо зоной байдалаар яахамнайб гээд һанаандаа шидэхэ гүбди? Урда сагаа буса түрэлтэн гуулэдэг байһан арадуудай бэе бэеынгээ түүхэ, заншалаар һонирхожо, хэрэгтэй сагтань туһалжа, дуулгэлсэжэ байгаа һаа, дэмбэрэлтэй бэлэй.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: музейн научна хүдэлмэрилэгшэ А. П. Зотов; аймагай эвенкнүүдэй түбэй кружогой хүтэлбэрилэгшэ Андрей Догончин методист Е. Н. Барановтай суг.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

НИИСЛЭЛ ХОТЫМНАЙ Октябрьска райондо «Дружба» гэжэ нэрлэгдэһэн кинотеатрай пээгдэһээр энэ жэлдэ 25 жэл гүйсэхэнь. Тэрэ ойн баярые үгтуулан, республикымнай Соёлой министерство, «Буряткиновидеопрокат» нэгэдэл, үргэн экрантай «Дружба» кинотеатр гурбан хамтаржа, хуушан кинотеатрайнгаа гаэаа, зосоошье талануудые заһабарилан шэнэлхэ гэһэн байгаа.

Тиихэдээ тэрэнэйнгээ зоние үүтан абаха, элдэб хэмжээ ябуулганнуудые үнэргэхэ арга боломжыень үргэдхэжэ, бүхы заһабарилгаяа үндэһэн арадайнгаа гэхэ гү, али зүүн зүгэй арадуудай баринлга, заһабари хэдэг маягые дууряан хэхэ зорилго урдаа табиһан байна.

Кинотеатрай фойе соо ороходо, үнэтэй модоор урлан шэмэглэгдэһэн зүйлнүүд нюдэндэ уринаар харагдаба. Заһабарилга энэгээр дүүрэгүй, үшөө кинотеатрай нюур талые шэмэглэхэ хэрэгтэй. Тингэбэл, миил кинотеатр бэшэ, харин Арадуудай хани барисаанай кинотеатр болжо хубилһан ушарынь холоһоо элеэр харагдадаг болохо гээд һанагдана.

Майн 11-нэй үдэшэ Арадуудай хани барисаанай кинотеатрай пээгдэһэнэй баяр ёнолол болжо, тэрэ хэрэгтэ хабаадаһан, тэрэнние бүтээлсэһэн хүнүүд кинотеатрай тайзан дээрэ уригдажа гараад, баяр баясхалангай үгэнүүдтэ хүртэһэн байна.

Республикымнай соёлой министрэй орлогшо **П. Д. Марзаев**, «Буряткиновидеопрокат» нэгэдэлэй директор **Е. Ц. Цыденова**, Арадуудай хани барисаанай кинотеатрай директор **И. И. Левшенкова** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, нимэ кинотеатрай шухала хэрэгтэй байһаниие тэмдэглэһэн, тэрэнние шэмэглэн гоёоһон монгол мэргэжэлтэдтэ зүүрхэнэй халуун талархал, баяр баясхалан хүргэһэн байна.

Республикымнай соёлой хүгжэлтэтэй холбоотой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг байхаар хараалагдаа. Богонёор хэлэхэдэ, энэ үндэһэн соёлой, үндэһэн искусствымнай түб болохо юм. Тиин юрын «Дружба» кинотеатр удха шанараа, статусаа һэлгэбэ гээшэ.

Улаан-Удын «Дружба», Улаан-Баатарай «Урга» гэжэ кинотеатрнууд хооронд доо харилсаа холбоотой болон ажаллажа, дүй дүршэлөөрөө хубаалдадаг болонхой. Тиимэһээ «Ургын» директор **Баатар** нүхэдөө шэнэ пэрэ солотой, гүнзэгы удха шанартай кинотеатртай болоһон ушараарнь амаршалжа, сэнхир үнгэтэй хадагууд дээрэ табяатай дурасхаалай бэлэгүүдые барихан байна.

Шэнэ удхатай, шэнэ статустай болжо мүндэлһэн Арадуудай хани барисаанай кинотеатрай пээгдэһэнэй баяр ёнололдо зорюулагдаһан хубинн һүүлээр эндэ уригдаһан, сугларһан зондо шэнэ фильм харуулагдаа.

В. ТОКТОХОЕВА.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААН ХАРУУЛАГДАХА

Кинотеатрай директор монгол нүхэдтөө дурасхаалай бэлэг болгон, гарай часуудые бариба. Мухинай болон Суриковай нэрэмжэтэ Уран зурагай Дээдэ һургуулиннуудые дүүргэһэн монгол уран гартан ёнотойл бэлиг шадабаряа харуулаа гээд сэгнэгдээ.

«Дружба» кинотеатр юундэ гэнтэ хубилагдаба гээшэб гэхэдэ, нимэ юм байна: эндэ гол түлөб харини оронуудай кинофильмнүүд харуулагдадаг байха. Тиихэдэ тэдэ фильмүүдые найруулан табигшадтайнь, наадаһан актернуудтайнь уулзалганууд, үндэһэн арадай соёлой хүгжэлтэтэй холбоотой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг байхаар хараалагдаа. Богонёор хэлэхэдэ, энэ үндэһэн соёлой, үндэһэн искусствымнай түб болохо юм. Тиин юрын «Дружба» кинотеатр удха шанараа, статусаа һэлгэбэ гээшэ.

Улаан-Удын «Дружба», Улаан-Баатарай «Урга» гэжэ кинотеатрнууд хооронд доо харилсаа холбоотой болон ажаллажа, дүй дүршэлөөрөө хубаалдадаг болонхой. Тиимэһээ «Ургын» директор **Баатар** нүхэдөө шэнэ пэрэ солотой, гүнзэгы удха шанартай кинотеатртай болоһон ушараарнь амаршалжа, сэнхир үнгэтэй хадагууд дээрэ табяатай дурасхаалай бэлэгүүдые барихан байна.

Шэнэ удхатай, шэнэ статустай болжо мүндэлһэн Арадуудай хани барисаанай кинотеатрай пээгдэһэнэй баяр ёнололдо зорюулагдаһан хубинн һүүлээр эндэ уригдаһан, сугларһан зондо шэнэ фильм харуулагдаа.

В. ТОКТОХОЕВА.

Спорт — *Спорт*

Барилдаан

ҺАЙН ҺУРАЛСАЛ ГАРАА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар эдир наһатайшуулай дунда Россий Федерацийн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Калуга хотодо болобо. Мүрысөөндэ Россий олон тоото хото городуудай, область, хизаарнуудай 700 спортсмен сугларжа, хэдэн үдэрэй туршада дүй дүршэлөө, хүсэ шадалаа туршалсаһан байна. Юуб гэхэдэ, эдэнэрэйл дундаһаа ерээдүйдэ Олимпийн наадануудта, мүн дэлхэйн, Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ Россий суглуулагдамал командаһаа хабаадаха бүхэшүүл тодорон гараха ха юм. Тиимэһээ Ингушетийнээ, Хойто-Осетийнээ, Чеченнээ ерэһэн эдир хүбүүд бэе бээ спортсмен ёноор амаршалалдан барилдажа гараа. Энэ барилдаан дээрэ шалгарһан бүхэнүүд Россий суглуулагдамал командын бүриндэлдэ абтажа, байгша оной июль һарада дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха болоно.

Манай республикын командын гэшүүд зоныи наадан дээрэ һайн бэлэдхэлтэй байһан аад, Россий Федерацийн энэ мүрысөөндэ бираагүй. Эдэнэрэй дундаһаа хоёрдохи интернат һургуулийн һурагша Сергей Молоткин гансаараа шалгаржа, бронзо медальда хүртэһэн байна. Нүгөөдэ найман барилдаашад түгэсхэлэйшье мүрысөөндэ орожо шадашьегүй һаа, һайн һуралсал, һорилго гараа гэжэ тэмдэглэлтэй.

В. СЫДЕЕВ.

ДАХИНАА ШАЛГАРБА

Республикын медицинын училищинуудай һурагшадай спартакиада Селенгинск тосхоной соёлой-спортивна комплексын бааза дээрэ үнгэргэгдэбэ. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлэн мүрысөөнэй программадань волейболоор, баскетболоор, столой теннисээр, шатараар түрүү һуури эзэлхын түлөө нааданууд оруулагдаһан байгаа.

Улаан-Удын медицинскэ училищийн басагад волейбол, баскетбол болон шатараар үнгэргэгдэһэн наадануудта шалгаржа, командаяа түрүү һуурида гаргажа шадаһанинь һайшаалтай. Харин теннисээр мүрысөөндэ Селенгинск тосхонгой училищийн басагад шадамар бэрхээр наадажа, командаяа түрүү һуурида гаргаба.

Баскетболоор түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Улаан-Удэ, Хяагта хотонуудай командануудай дунда үсэд шанга тулалдаан болоо. Эндэ Улаан-Удын медицинскэ училищийн командын түлөөлөгшэ Елена Цыванова олон очко командаа асаржа, энэ уулзалгаяа 36:30 тоотойгоор түгэсхэһэн байха юм.

Энээнэй удаа спартакиадын дүн гаргагдажа, Улаан-Удын медицинскэ училищийн суглуулагдамал команда түрүү һуурида гаржа, спартакиадын дамжуулгын кубогта дахинаа хүртэһэн байна.

Удаадахи хоёр һуурине Селенгинскын, Хлагтын команданууд эзэлээ.

Спартакиада үнгэргэхэ энэ хэмжээ ябуулгада түс һалбаринн профсоюзай комитет (түрүүлэгшэнь В. М. Маланов) горитой сэхэ туһламжа үзүүлээ.

В. СОБЕННИКОВ.

«ДВС» фирмэ

НЭГЭ КАМЕРАТАЙ «СИНО» ХОЛОДИЛЬНИГТА (130 МЯНГАН ТҮХЭРИГТЭ), «СИНО» ГЭЖЭ МОРОЗИЛЬНА КАМЕРАДА (140 МЯНГАН ТҮХЭРИГТЭ) ТҮЛБЭРИ АБТАҺААР.

65 МЯНГАТА БА 70 МЯНГАТА ОЕДОЛОЙ МАШИНАНУУДТА ЗАХИЛ ХЭЖЭ, ТҮЛБЭРЕЭ ОРУУЛЬАН КЛИЕНТНУУДЫЕ ЭНЭ ЭД БАРААГАА СКЛАДҺАА ТҮРГӨӨР АБЫТ ГЭЖЭ ГУЙНАБДИ.

Мүнөө иимэ зүйлнүүд бии:

— һүнэй тоһон (нэгэ килограммынь 1400 түхэригтэ);

— кулинарна өөхэн (нэгэ килограммынь 640 түхэригтэ);

— зөөлэн стул (1.400 түхэригтэ);

— кухнийн гарнитур (98 мянган түхэригтэ);

—синтетическэ хибэс (70 мянган түхэригтэ);

— хөёр конфоркотой, духовой шкафтай «Омга» газова плитэ (15 мянган түхэригтэ);

— духовой шкафгүй «Электра» электроплитэ (25 мянган түхэригтэ);

— ороһоной зүйлнүүдые бутаргадаг машина (50 мянган түхэригтэ);

— углууда табигдадаг диванууд (Бийск хотын):

«Юность»—170 мянган түхэригтэ;

«Соната»—180 мянган түхэригтэ.

Телефонууд: 6-18-65, 6-17-93, 4-06-30.

Сэнхир экран

«Останкино» канал.

6.55—Шэнэ һонин. 7.35—Үглөөнэй гимнастика. 7.45—Үглөө. 10.05—Фирмэ найдуулна. 10.20—«Просто Мария». 11.05—«Герц 440. 11.45—Фильм-балет. 12.20—«Горячев и другие»—15-дахи сери. 12.50—Пресс-экспресс. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20—«Авария» — 1-дэхи сери. 14.30—«Вспоминая Ранеевскую»—оарималта фильм. 15.25—Мультфильмнүүд. 16.00—Шэнэ һонин. 16.25—Хэрэг. 16.40—Банкнууд мүнөөдэр, үглөөдэр. 17.10—Блокнот. 17.15 — Мультфильм. 17.35—Гурбан симфоническа хүгжэм. 18.00 — Спортивна дамжуулга. 18.45—Хайшан гээд амжалта туулахаб. 19.00—Шэнэ һонин. 19.20—Һайн саг. 19.55 — «Просто Мария». 20.35—Кинофестивалние үгтуулан. 20.25—Темэ. 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Шэнэ һонин. 22.20—«Мир входящему»—уран һайханай фильм. 00.15—Пресс-экспресс. 00.30 — «Хит-парад Останкино». 01.45 — Һүүлшын империатор. 02.40—«Авария»—1-дэхи сери. Уран һайханай фильм.

«Росси» канал.

9.00—Мэдээнүүд. 9.25 — Шударгы бэрхэ хүнүүдэй саг. 9.55 — Мульти-пульти. 10.05—Роман Карцев тухай. 11.15 — «Момент истины». 12.10 — Город һайндэртээ бэлдэнэ. 12.25—«Манера». 12.55—«Не горюй»— уран һайханай фильм.

Буряадай ТВ.

18.05—Автомобиль. Харгы. Хүн. (5-дахи тур). 18.15—Байгал.

Экономическа «Пульс» видеоканал.

БУРЯТИЯ *мүнөөдэрэй номерто*

«Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэ»— тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари олоной анхаралда үгтэбэ.

Россий Федерацийн Конституцийн проект газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи, хоёрдохи болон гурбадахи хуудаһанууудта нинтэлэгдэбэ.

Буряад Республикын соёлой ажалай түрүүшүүлдэ Россий хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо тухай Россий Федерацийн Президентын Зарлигууд.

Соносхолнууд.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Калинин шадарнийнь үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретарьдай—2-66-76, тайагууд: соведуудэй үндэлмэрийн бүримитын эмхидхүүдэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 ороннитын үндэлмэрийн бүримэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнүүдэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19, Закаменскда —30-61, Хоринскдо — 2-31-67.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67 вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлдэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901 Хэнэг 7500.

Стереотипта тушаагдаһан саг: 21.20.

Буряад Республикын Хэблэлдэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дахи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Газетэ республиканска типографиядэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон 2-40-45.